

L'esperit quixotesc de Sherlock Holmes

DAMIÀ ALOU

Des que, quan tenia uns 15 anys, vaig llegir la primera història de Sherlock Holmes, no l'he abandonat mai: sigui on sigui, sempre en tinc algun volum a mà, perquè no se sap mai quan, sense advertència prèvia, em donarà la coïtja de tornar a passejar-me pel Londres victorià de la mà de dos dels personatges més inoblidables de la literatura: Holmes i el doctor Watson, el seu inseparable company. I és que el més important de Holmes no són les seves trames –alguna potser una mica naïf–, ni les deduccions inversemblants –sempre amb una mica de trampa–, ni la caracterització psicològica –no tan superficial com diuen alguns–, sinó l'esperit, aquesta cosa immaterial que ens posseeix durant la seva lectura, aquesta barreja de bohèmia, bonhomia, camaraderia, fe en la justícia, defensa del dèbil i manca absoluta de por envers els busca-raons, els criminals, la intimidació del poder.

Holmes és un home que reivindica la llibertat absoluta: només treballa per a qui vol i quan vol, cobra el que vol i com vol i mai està en venda; i que, sobretot, sap que sense la capa de la misogínia mai no podrà protegir-se dels mals del món. Perquè Sherlock Holmes, a part de ser addictic a la cocaïna (que pren injectada i en solució, només quan està avorrit o deprimat), violinista aficionat, excel·lent boxejador i espadatxí i perspicaç coneixedor de les persones, és, especialment, un gran misogin. Que no se'm malinterpreti:

Holmes no odia les dones, però els té un respecte, el mateix respecte que té a qualsevol enemic que considera a la seva altura (Moriarty, per exemple). De fet, el primer relat que apareix en aquest magnífic volum que ens porta Viena de *Les aventures de Sherlock Holmes* –més magnífic encara perquè anuncia l'aparició de tots els relats holmesians, amb aquesta magnífica traducció de Xavier Zambrano– s'inicia amb aquestes paraules: “Per a Sherlock Holmes ella serà sempre la dona”. Per si no n'esteu al cas, es tracta de la singular Irene Adler, amb qui sempre mantindrà una relació d'atracció impossible, i, per damunt de tot, de respecte.

Comprendre les febleses

I també és curiós que les dues versions cinematogràfiques on millor s'ha conservat aquest *esperit* no siguin adaptacions directes, sinó *recreacions*: *La vida privada de Sherlock Holmes* que Billy Wilder va rodar el 1970, i l'oblidada *They might be giants* (estrenada a Espanya amb el títol d'*El detective y la doctora*), estrenada el 1971 i dirigida per Anthony Harvey, on el personatge encarnat per George C. Scott enfolleix després de la mort de la seva dona i es creu un Sherlock Holmes que es veurà ajudat per la doctora Mildred Watson (una incommensurable Joanne Woodward). I aquest esperit és, naturalment, quixotesc. El motlle de Don Quixot i Sancho és el que dona forma a la relació Holmes/Watson, perquè Holmes no és altra cosa que un cavaller errant, sempre disposat a ajudar a qui l'hi demana, sempre de part dels

LES AVENTURES DE SHERLOCK HOLMES
ARTHUR CONAN DOYLE
VIENA
TRADUCCIÓ DE XAVIER ZAMBRANO
368 PÀG. / 24 €

HULTON ARCHIVE / GETTY

que no tenen res i implacable amb els cruels, els maltractadors, els que intenten aprofitar-se del desvalgut a la selva londinenca (tot i que en cert moment, mentre Watson contempla un bell paisatge, li entafori que “els carrerons més vils i infames de Londres no tenen un historial de pecats tan espantós com els que s’han produït en aquesta amable i

plàcida contrada”), ferm creient que algun dia Anglaterra i els Estats Units formaran un sol imperi, comprensiu amb les febleses humanes. És l'esperit que necessita el nostre temps, i és tan fàcil adquirir-lo: n'hi ha prou fent que les nostres escoles canviïn les insulses lectures que els recomanen per l'inabastable i infinit món de Sherlock Holmes. ♦

Que sigui bo tot el que el dia ens pugui prendre

VÍCTOR OBIOLS

Jaume Coll Marín és una mica un xuclador de forces poètiques (verdageria, ferrateria, carneria, gimferreria, serrallonguà... lul·lià?) I hom es queda curt, perquè la música va davant de l'encenser, i la dicció va sola i no s'acomplexa sota el pes de la tradició. D'entrada, ritme predominantment iàmbic que insinua un renovellament mètric, no per transgressió sinó per acumulació. Allò que podria córrer el risc de la cançó enfadada es fa flux que embruixa per una ductilitat que arriba, quan hi arriba, a una cadència hipnòtica. Oralitat, polisíndeton, respiració que deixa sentir el bleix, definició que cerca exploració. Una no gratuïtat que esdevé raó de ser. Gust i goig trenpen la llengua fent-ne un vidre transparent i alambinat. Manca pronunciament? No se sabria dir. Ja es va fent, silent. Hi so-

breix contemplació, embranzida dúctil vers a vers, en un brou verbal alimentós, nodrit d'al·lucinació pura, de visió neta, d'unció en la tria de mots i en el filat que fa canemàs, tot atàvic, tot immemorial que diria Ferrater.

Coll és una mica el Seamus Heaney català. L'amor, que diríeu que és el tema escamotejat, és al centre de l'obra, de distribució cosmopolita (hi és arreu), adopta moltes formes, s'equivoca sovint, va fluix, va gras, va dur, ranqueja, infla els pulmons. I la Natura, en unes maneres diferents de les de Perejaume, però semblantment terral. Pervertir les funcions del llenguatge o contorçar-les. Amb recursos del minimalisme cercar un eixamplament de l'expressió. En un joc aparentment molt senzill, que rau en la col·locació de dos adjectius demostratius (fixant l'espai o el temps respecte a la primera, la segona, o la tercera persona) discorre el poema: “Nosaltres cinc / Aquella llum / Aquesta

UN ARBRE MOLT ALT
JAUME COLL MARINÉ
EDICIONS 62
88 PÀG. / 15,50 €

llum / com una neu marró que ho toca tot”, que combina amb una notable capacitat metafòrica (“turons drenant el sol que els cau pel llog / que els regalima llog avall”). ¿I tot neix de l'apel·lació? ¿De la designació? De l'adjectiu demostratiu. L'economia d'elements aconseguix una tensió molt interessant. Creació d'enigma, de suspens semàntic, no a la manera brossiana, sinó partint d'un naturalisme que, sense trencar cap convenció lingüística, crea l'estranyament que pregonaven els formalistes russos.

Realisme intens i delirant

Per intensificar la realitat, el realisme es torna delirant. És una troballa. El triangle contemplació/descripció/relació funciona. A *Dià d'hivern* s'imposa un règim asseveratiu, una mica a la manera d'Enric Casasses, a base de completives; l'estupor iàmbic, en bona mesura mesmèric, on estira la semàntica fins a límits mig agramaticals (“quan fem que ho

voldrem dir”). La pruija descriptiva pot ser realista, però amarada d'ànima, fins que es desnaturalitza i, de sobte, caiem en el terreny vague del forassenyament. Tot ho fa el prisma que usa el poeta. No és un consignador de xifres per registrar amuntegaments cobejats, sinó un artífex de mons que veu i troba, i tot és allà, bategant, on ell fixa els ulls o la ment. A voltes hi ha sorprenents impersonacions que voregen el deliri, o simplement són recerques des de la fantasia més alambinada. Vegeu *La cançó del xot*. Poder transfiguratiu de la poesia de Coll, en allò de transgredir per transmutar i eixamplar els codis poètics. Crea del no-res “visites” enigmàtiques, gosant substantivar adverbis: “i sent que tot l'encara li fa basca”. Retrobem el *topos* famós de la sang i la posta, quan el crepuscle és un “ventre inflat de sang malla”. Però sobretot cal celebrar que s'iniciï per camins no fressats. Viscal! ♦